

Jumalateenistus Nõos P, 03.03.24 kell 11.00, *Oculi*

Lektsioonid: 1Jh 5:18–20; Jh 8:46–59

Pihikõne: 1Kr 1:23

Jutlus: Jr 7:22–26

Laulud: 84 (1–5); 192 (1–5, 6); 325 (1–6); 347 (1–3)

Sest sel päeval, mil ma tõin nad ära Egiptusemaalt, ei rääkinud ma teie vanematega ega andnud neile käsku põletus- ja tapaohvri kohta, vaid ma andsin neile selle käsu, öeldes: Kuulake mu häält, siis ma olen teie Jumal ja teie olete minu rahvas; ja käige kõigiti seda teed, mida ma teid käsin, et teil oleks hea põli! Aga nemad ei kuulanud ega pööranud kõrva, vaid käisid oma nõu järgi oma kurja südamete paadumuses, ja nad läksid tagasi, aga mitte edasi. Alates sellest päevast, kui teie vanemad lahkusid Egiptusemaalt, kuni tänapäevani olen ma läkitanud teie juurde kõik oma sulased prohvetid – läkitanud päevast päeva –, aga teie ei kuulanud mind ega pööranud kõrva, vaid jäite kangekaelseiks; te tegite rohkem paha kui teie vanemad.

Meie tänane kirjakoht algab ohvriteemaga ja sestap pöördun veelkord selle poole, nagu tegin üleelmise pühapäeva jutluses.

Jumal ütleb meie kirjakohtas prohveti suu läbi: „...sel päeval, mil ma tõin nad ära Egiptusemaalt, ei rääkinud ma teie vanematega ega andnud neile käsku põletus- ja tapaohvri kohta...“ Miks siis üldse ohver tekkis, kui Jumal sellest huvitatud polnud?

Vaatame korraks esimest ohverdamise juhtumit, mida Piiblis mainitakse. See on Kaini ja Aabeli loos 1Ms 4. Seal on salmides 3–5 öeldud: „Ja mõne aja pärast juhtus, et Kain tõi Issandale roaohvri maaviljast, ja ka Aabel tõi oma lammaste esimesest soost ning nende rasvast, ja Issand vaatas Aabeli ja tema roaohvri peale, aga Kaini ja tema roaohvri peale ta ei vaadanud.“

Tekib küsimus, miks siis Jumal ühe ohvri peale vaatas, teise peale aga mitte?

Vastuse saame kohe järgnevatest lausetest 1Ms 4:5b–7: „Siis Kain vihastus väga ja lõi pilgu maha. Ja Issand küsis Kainilt: „Mispärast sa vihastud? Ja mispärast sa pilgu maha lööd? Eks ole: kui sa head teed, siis on su pilk tõstetud üles?“

Tuleb välja, et Kain ei teinud ohverdades head! Võib-olla ohverdas ta Jumalale selleks, et midagi saada. Kain oli ju põllumees ja maaga tegemisel on alati tarvis kõrgemate jõudude õnnistust: põllumees ise ei saa ju midagi oma vilja kasvamiseks teha, tema teeb ainult n-ö eeltöö: künnab, väetab, külvab, puhastab jne. Võib-olla lootis Kain ohverdamise kaudu Jumalalt õnnistust viljakasvuks, kuid tema muud teod polnud moraalselt ja eetilistelt õiged. Sellest Piibel küll ei kõnele, kuid võib-olla Kain ei austanud Jumalat oma eluga.

Seevastu loomadega tegelevale Aabelil oli kari käes ja võimalus sellega alati toimetada oma äranägemist mööda. Võib-olla tuli Aabel ohvriga Jumala ette seetõttu, et soovis Jumalat tänada oma elu ja töö eest? Võib-olla oli tema süda puhas ja täis omakasupüüdmatut tänulikkust Jumala vastu, kes oli tema elu õnnistanud?

Kas võiksime siit teha järelduse, et Jumal talub ohvrit inimese pärast? Jumalal pole ohvrit tarvis, kuid ta mõistab, et inimene tahab midagi Jumalale anda, et tema südametunnistus oleks vaigistatud. Jumal talus Kaini ja Aabeli ohvrit, talus hiljem, pärast veeputust Noa ohvrit ning talus kogu hilisemat ohverdamist läbi Iisraeli rahva pika ajaloo. Kuid eelkõige ootas Jumal oma väljavalitud rahvalt siiski kuulekust, austust ja tänu.

Tuntud saksa vanatestamentlane Georg Fohrer ütleb oma raamatus „Iisraeli usundi ajalugu“ lk 181: „Prohvetitele polnud oluline kultus ega eetika iseenesest, vaid Jahve [Jumala nimi, mida varem hääldati ekslikult Jehoova] poole hoidev ning uskuv inimene. Seepärast võitlesid nad kultuse vastu, et uskmatu inimene arvas kultuses omavat õigust Jahve suhtes, selle asemel, et tunnustada ja järgida tema tahet. Nad kutsusid üles tegema head, õigust ning õiglust, sest selles esmajoones avaldus inimese haaratus Jahve poolt. Kui jumalavalitsus ning -osadus oleksid olnud määravad kogu elu suhtes ning avaldunud õigluses ning kaasinimeste armastuses, siis oleks olnud õigustatud ka kultus kui selle usu ning Jahve ülevuse austamise avaldus. Ainult säärase inimese kultus, kelle terve elu on

kujundatud Jumala tahte poolt, oleks olnud meelepärane Jahvele.“

Prohvetite, sh meie tänase kirjakooha autori Jeremija jaoks oli niisiis kõige olulisem see, et inimene järgiks oma elus Jumala tahet, teeks head, õigust ja õiglust. Muud, n-õ vormilised asjad inimese elus nagu käsud ja keelud, on teisejärgulised. Või kui öelda sedasama ohverdamise termineis, millest alustasime, siis Jumal ei soovi niivõrd ohvrit kui lahket südant seda ohvrit tegemas. Ka Jeesus ütleb Mt 9:13 variseriele: „Aga minge ning õppige, mis see on: Ma ei taha ohvrit, vaid halastust!“

Hüpates nüüd kristlusesse ja meie tänapäeva, võime siis eelöeldu põhjal väita, et jumalateenistust iseenesest polekski tarvis, kui inimene elaks pühalt Jumala tahtmise järgi: armastaks Jumalat üle kõige ja ligimest nagu iseennast. Jumalateenistus nii mõistetuna on sündmus, millel on kaks funktsiooni. Esiteks tulevad tänulikud usklikud jumalateenistusele kokku Jumalat kiitma ja tänama ning samas üksteist Jumala kiitmiseks ja tänamiseks innustama. Teiseks tullakse jumalateenistusele Jumala sõna kuulama ja õppima, sest muidu ei teaks usklikud, mida Jumal neilt tahab. Kõike seda saaks usklik ja Jumalat armastav inimene ka ise teha, kuid koos on kergem ja rõõmsam.

Kui aga jumalateenistusele tullakse ükskõikse või vastumeelse südamega, lihtsalt n-õ linnukese pärast, siis on tegemist omalaadse ohvritalitusega ja inimene, nagu ütleb Georg Fohrer, arvab „kultuses omavat õigust Jahve suhtes“: mina tulin sinu juurde – ole nüüd hea ja tule ka minu juurde! Võib-olla sellepärast paljud inimesed ei käigi kirikus, et nad pole Jumalalt saanud seda, mida tahavad: head tunnet, et nad elavad oma elu õigesti. Nad tulevad ja ootavad, et midagi juhtub, kuid pettuvad, sest midagi ei juhtugi. Võib-olla löövad koguni silmad maha, nagu Kain. Nad lähevad kirikust koju ja elavad oma elu ikka samamoodi nagu enne – oma parima äranägemise järgi, aga mitte Jumala tahtmist mööda, tehes head, õigust ja õiglust.

Meie tänases kirjakoahas ütleb Jumal prohvet Jeremija suu läbi, et ta on püüdnud pidevalt oma rahvast õpetada: „Alates sellest päevast, kui teie vanemad lahkusid Egiptusemaalt, kuni tänapäevani olen ma läkitanud teie juurde kõik oma sulased prohvetid.“

Need sulased prohvetid on nagu õpetajad, kes õpetavad inimestele Jumala „õppetükke“. Prohvetid teadsid tõde, kuid inimesed ei tahtnud seda tõde vastu võtta, vaid elada oma elu ikka sedamööda, kuidas nemad õigeks pidasid.

Inimeste, sh meie aja inimeste jaoks on see prohvetite õpetus kirja pandud Piiblis. See erineb – ja peabki erinema – sellest, mida õpetab inimlik tarkus ja selle alusel toimiv ühiskond. Kui vanas Iisraelis oli kuningate valitsetud ühiskond siiski veel Jumalat uskuv, sest õukond nägi ette vähemalt Jumala teenimiseks vajaliku kultuse, siis tänapäeval püüab ühiskond läbi saada peaaegu täielikult ilma Jumalata. Ja ta ei teagi, mida Jumal tahab, sest Piiblis sisalduv tõde on ühiskonnale peaaegu tundmatu.

Kain tappis oma venna Aabeli sellepärast, et ta ei teadnud või ei tahtnud teada, et Jumal ootab häid tegusid, mitte omakasupüüdlikku ohvrit. Samal põhjusel puhkesid hiljem ka sõjad, millest VT meile ohtralt jutustab. Georg Fohrer kirjutab (samas, lk 183): „Sest igasuguse poliitika, mis edevas võimujanus tahab mängida rolli maailma laval, jättes panemata tähele maailma tõelist isandat, on juba ette määratud läbikukkumisele. Seepärast ei saa ka sõda olla poliitika vahendiks.“

Ka praegu käivad sõjad, neist Ukraina-sõda meile hoomatavas kauguses. Ma usun, et kui sõdade alustajad ja pidajad tunneksid Piibli kaudu väljendatud prohvetisõna Jumala tahtest, siis jääksid paljud sõjad ära. Ja võib-olla lõpeks kohe ka Ukraina-sõda.

Georg Fohrer toob prohvetite suhtumises välja ühe huvitava aspekti (samas, lk 183): „Prohvetid pidasid sõdu Iisraeli patu väljenduseks, mis kõlbas üksnes selleks, et manitseda pöördumisele või olla karistuseks kohtupäeval. Seetõttu ei olnud rahu prohvetitele hingetõmbeajaks kahe sõja vahel, vaid maailma loomulikuks olukorraks. Et sõda, mida peetakse usalduses iseenda ja oma liitlaste jõule, on patt, peaks õigupoolest alati valitsema rahu. Et see nõnda ei ole, selles on süüdi inimesed. Neilt võetakse rahu, sõda aga saab neile kohtuks. Ainult pöördumine saab päästa sellest.“

Tuleb siis välja, et VT prohvetite jaoks oli rahu maailma loomulik olukord. Seda loomulikku olukorda aga rikub inimeste patt, mis omakorda toob kaasa Jumala karistuse sõdade näol. Kui inimesed pöördusid Jumala poole, siis jääksid ära ka sõjad ja kinnituks rahu.

Uue Testamendi sõnum on see, et, apostel Pauluse sõnadega Rm 8:20, loodu on allutatud

kaduvusele, kuid ometi lootusega, et loodu vabastatakse kord kaduvuse orjusest Jumala laste kirkuse vabadusse. Seega võiks öelda, et rahu poole selles kaduvas maailmas tuleb pürgida, kuid viimselt on siiski uskliku eesmärk jõuda Jumala laste kirkuse vabadusse igaveses elus. Selles elus aga tuleb teha Jumala tahtmist mööda head, õigust ja õiglust. Ohvrid käivad küll sellise elu juurde, kuid need on ohvrid Jumalale läbi tänamise ja oma vaimu, hinge ja ihu pühendamise Jumala teenimisele.

Aamen.